

JOHDANTO - Pekka Korhonen

Hyvä hankaus syntyy, kun joukko erilaisia ja eri ammateissa työskenteleviä ihmisiä opettelee yhdessä käyttämään teatterilähtöisiä menetelmiä tutkiakseen ympäröivää todellisuutta. Hyvä hankaus synnyttää oppimista, kuin oppikirjaesimerkkinä sosio-konstruktiiivisesta oppimiskäsityksestä, kun ihmisten ajatukset kohtaavat lähiopetusjaksojen aikana tasaveroisina toistensa ajatukset ja kouluttajien näkemykset ilman pyrkimystä yhteiseen konsensukseen tai oikeaan ratkaisuun.

Hankaus jatkuu, kun opiskelijat kokeilevat oppimaansa käytännössä. Seuraavilla lähijaksoilla hankaukset ovat taas erilaisia. Kaksi ja puoli vuotta kestävien opintojen aikana hankausta ehtii tapahtua riittävästi. Oppiminen ei ole ensisijaisesti yksilösuoritus, vaan oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa, ihmisten välillä, kun ajatuksia jaetaan. Tästä yhteisestä päämäärästä ja tekemisestä, ajatusten jakamisesta ja jokaisen erilaisuudesta syntyy hyvää hankausta.

Teatterikorkeakoulun aikuiskoulutusyksikössä (aikaisemmin täydennyskoulutuskeskus) on järjestetty vuodesta 1995 lähtien draamapedagogiikan opintoja, kaikkiaan viisi 40 ov:n laajuista erikoistumisopintojen opintokokonaisuutta. Draamapedagogiikka on muuttunut tänä aikana draamakasvatukseksi, ja koulutus, jonka opiskelijoiden ja kouluttajien työtä ja ajattelua tämä julkaisu esittelee, on järjestyksessä kuudes.

Kuluneiden vuosien aikana oli käynyt ilmeiseksi, että Teatterikorkeakoulun aikuiskoulutusyksikössä ei opeteta draamapedagogiikkaa tai -kasvatusta, vaan ensisijaisesti menetelmiä, joita eri ammateissa toimivat voivat hyödyntää omassa työssään. Tämän päättyvän koulutuksen nimeksi tulikin »Draamamenetelmät pedagogisina ja yhteisöllisinä työkaluina». Tämän kirjan alaotsikossa puhutaan kuitenkin teatterilähtöisistä menetelmistä. Teatterilähtöiset menetelmät on käsite, jonka otin tietoisesti käyttöön, ja joka vastaa tämän hetkistä ajatteluani, koska käsitteenä draama, vaikka alkaakin olla Suomessa jo melko vakiintunut, on monessa suhteessa ongelmallinen. Perinteisesti suomen kielessä draama tarkoittaa

yhtä kirjallisuuden aluetta, näytelmäkirjallisuutta. Englannin kielessä sana drama puolestaan tarkoittaa toimintaa, jota suomeksi on totuttu kutsumaan teatteriksi, vaikka toiminta ei tähtääkään katsojille tehtävään esitykseen.

Teatterilähtöisille menetelmille lähimmät vastineet englannin kielessä lienevät käsitteet Theatre for Development, pyrkimys muutokseen yhteisössä tai enactive learning techniques, oppiminen roolissa toimien. Myös Applied Theatre/Drama ja Participatory Theatre käyttävät samoja työtapoja. Käsitteiden vakiintumattomuudesta kertoo myös artikkeleissa käytettyjen käsitteiden kirjavuus. Samalla tämä kirjavuus kuvaa mielestäni hyvin myös sitä moninaisuutta, johon teatterilähtöiset menetelmät soveltuvat ja kuinka niitä voidaan soveltaa. Yhteistä näille työtavoille ja menetelmille on, että niillä voidaan lähestyä hyvin erilaisia asioita ja ilmiöitä, joissa toiminnan tavoitteet voivat vaihdella tietyn substanssialueen oppimisesta yhteisölliseen oppimiseen ja kehitykseen kuten kirjan artikkelit monipuolisesti kuvaavat.

Prosessidraama on menetelmänä ollut tämän koulutuksen keskiössä, ja opiskelijat ovat omassa työssään varioineet sen ja muiden teatterilähtöisten menetelmien mahdollisuuksia omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti. Kirjan aloittaa **Allan Owensin** artikkeli Planning for the Possibilities of Dissensus in Process Drama. Siinä hän kuvaa japanilaisten opiskelijoiden kanssa tekemäänsä soveltavan taiteen projektia ja The Dreamer draamatarinan teoreettista taustaa. Ymmärrän hänen käyttämänsä käsitteen dissensus, vastakohtana konsensukseen pyrkimiselle, paljolti samana kuin alussa kuvaamani ja kirjan nimenä käytetty hyvä hankaus, mahdollisuutena, josta asioiden omakohtainen ja syvälinen ymmärrys voi kummuta.

Kari Huuskonen pohtii puolestaan omassa artikkelissaan Villi maailma Cat Stevensin laulun tarjoamia lähtökohtia ja kehystä draamatyöskentelylle.

Teatterilähtöisillä menetelmillä on usein myös vahvasti terapeuttisia vaikutuksia, vaikka niitä ei käytetäkään terapeuttisiin tarkoituksiin, sillä monet niistä ovat

lähtöisin Jacob Morenolta, psykodraaman kehittäjältä, kuten **Soile Rusanen** artikkelissaan Osallistavan teatterin lajeista toteaa jaotellessaan menetelmien käyttötapoja toiminnan tavoitteiden kannalta.

Raija Airaksinen kuvaa artikkelissaan Ideat jakoon kahta perustarinaa, jotka hän on kehittänyt kouluttajana toimiessaan. Toinen perustuu Allan Owensin Neljään sektoriin ja toinen on Alma Möttösen tarina. Nämä draamatarinoiden perusrungot ovat osoittautuneet toimiviksi malleiksi ja opiskelijoiden omille ideoille riittävästi tilaa antaviksi.

Liike-elämässä vuorovaikutustaidot ja kommunikaatioon liittyvä osaaminen presentaatiotilanteissa ovat nousseet entistä tärkeämmiksi pelkän asiantuntijuuden rinnalle. **Kirsi Kettula-Konttas** kuvaa artikkelissaan Draamaa metsäekonomian ja markkinoinnin opetuksessa kokemuksiaan teatterilähtöisten menetelmien käytöstä perinteisen yliopisto-opetuksen rinnalla. **Ulla Lehtosen** artikkeli Aikamatkoja – draamamenetelmät historian opetuksessa käsittelee menetelmien käyttömahdollisuuksia havainnollistamaan ajan olemusta ja historiallisia muutoksia lukion historian opetuksessa. **Hannele Myllyntaustan** Draamaa kirjallisuuden tunneilla kuvaa kuinka erilaiset lukukokemukset ja tulkinnat saadaan koko luokan yhteisiksi kokemuksiksi.

Kirsi-Marja Puhakka käyttää teatterilähtöisiä menetelmiä myös koulukontekstissa, mutta hänen työskentelynsä painopisteenä on luokan ryhmäyttäminen ja sosiaalisen ilmapiirin parantaminen kuten hän artikkelissaan Me-henkeä, hyväksymistä ja yhteistyötä draaman keinoin kuvaa. **Jaana Vehviläinen** puolestaan käyttää menetelmiä elämäntaitojen opettamiseen osana nuorten teatterityöpajakoulutusta, josta hän kertoo artikkelissa Prosessidraama tai draama prosessissa ja **Anna-Maija Lauri** kuvaa kuinka hän soveltaa samoja menetelmiä kansalaisopistossa, työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa sekä henkilöstökoulutuksessa artikkelissaan Esimerkkejä draamamenetelmien käytöstä aikuiskoulutuksessa.

Merja Mäkisalo-Ropposen artikkeli Yhteisöllistä oppimista draaman avulla

kuvaa hänen omaa työtään työyhteisökouluttajana ja työyhteisöjen rinnalla kulkijana sekä »esittelee viisi kovaa ällää», joilla hän perustelee teatterilähtöisten menetelmien käyttöä työyhteisöissä, joissa näitä menetelmiä helposti vierastetaan.

Yhdessä **Marjatta Karkkulaisen** kanssa kirjoittamassaan artikkelissa »Verkossa

» – Draamatarina työuupumuksesta, he kertovat kuinka ovat käyttäneet

Uuno Kailaksen runoa Verkossa kuvaamaan työyhteisön tilannetta työskentelyn

lähtökohtana. **Anneli Luoma-Kuikka** puolestaan pohtii tämän päivän johtamisen

haasteita artikkelissaan Draamatyöskentely terveydenhoitajien lähiesimiesten

täydennyskoulutuksessa.

Maan vaalijoiden tarinoissa **Annukka Häkämies** kuvaa kuinka maanviljelijöiden

tarpeesta syntyneellä yhteisöteatterilla voidaan kokemuksellisesti lähestyä koettua

ja elettyä sekä hahmotella myös tulevaisuutta. **James Thompson** pohtii artikkelissaan

Ugly and Brutal: Theatre of Relief, Reconciliation and Liberation in Place of

War niitä käytännöllisiä ja teoreettisia ristiriitoja, joita hän on kohdannut työskennellessään

yhteisöteatteriprojekteissa sotatoimialuilla eri puolilla maailmaa.

Jouni Leikkonen tarkastelee artikkelissaan Miten ajatella teatteriksi? Teatteriesityksen

kieli ja kielioppi – lyhyt oppimäärä teatteriesityksen valmistamiseen

liittyviä vaatimuksia tekijän kannalta ja miten ihmisten todellinen toiminta siirretään

näyttämön todellisuuteen.

Kirjan päättää kaksi draamatarinaa: **Varpu Pekastin** Kotirobotti, joka on saanut

innoituksensa kokemuksista Call Center -työssä ja **Stig A. Erikssonin** Kahden naisaktivistin;

amerikkalaisen Rachel Corrien (2003) ja Antigonen (442 eKr.) tarina, joka

tutkii yksilön vastuuta epäoikeudenmukaiseksi kokemassaan maailmassa.

Tähän loppuun en voi olla mainitsematta sitä uskomatonta tyhjyyden ja tarpeettomuuden

tunnetta, jonka koulutuksen suunnittelijana ja johtajana koin elokuun

lähijakson aikana, kun ymmärsin, että opiskelijat olivat jo oppineet kaiken sen

mitä tällainen koulutus voi heille tarjota. Koulutuksen mottona olin pitänyt jostakin

löytämäni lausetta »Asiantuntijuutta ei voi opettaa, vaan se on rakennettava

jokaiselle henkilökohtaisesti». Tämän toteutumisen osoittavat kirjan artikkelit.

Aivan lopuksi haluan kiittää kaikkia kouluttajia ja opiskelijoita, jotka ovat kirjoittaneet tämän kirjan artikkelit ja tehneet tämän julkaisun mahdolliseksi. Erityiskiitokset haluan lausua Allan Owensille, jonka työskentelyä olen saanut seurata 10 vuoden ajan ja jota ilman tämä koulutus ei olisi toteutunut sellaisena kuin se nyt toteutui. Raija Airaksiselle haluan osoittaa kiitokseni siitä, että hän auttoi minua koulutuksen toteuttamisessa jakaen omaa osaamistaan. Heli Samelaa haluan kiittää käsitteestä hyvä hankaus, jonka hän lausui ensimmäisen kerran ääneen.

Pekka Korhonen